

In de instelling waar Van den Bleeken naartoe wil:
"Hier kun je ongestoord
gestoord zijn"

Twee dagen in De Pompestichting

In De Pompestichting in het Nederlandse dorp Zeeland kunnen geestesgestoorde criminelen zonder probleem oud worden. Het is het centrum waar Frank Van den Bleeken naartoe wil, maar niet mag. Het soort centrum dat België niet heeft, maar wel graag wil. "40 jaar vastzitten is lang, ja, maar ik ben hier vrij in mijn hoofd."

13-06-15, 14.07u - [SARA VANDEKERCKHOVE](#)

[LEES LATER](#)

 Interrail

MAAK DE REIS VAN JE LEVEN

NMBS

Europe

Bo

©© eric de mildt

SHARE

'Ik ben blij dat wij in Nederland leven. Hoe jullie mensen zoals Frank Van den Bleeken behandelen, dat is gewoon inhumaan'

HENK, TERBESCHIKKINGGESTELDE

Ik zag op tv dat die Frank Van den Bleeken nu toch niet naar hier mag komen. Dat is toch krom?" Instemmend geknik aan de houten tuintafel, net naast de fietswerkplaats. Enkele mannen die er hun koffiepauze houden zijn niet te spreken over het politieke gehacketak tussen de buurlanden. Verschillende keren leek het erop dat de Belgische geïnterneerde naar een Nederlandse instelling kon, maar even vaak werd dat weerlegd. De onderhandelingen zijn overigens nog steeds gaande.

"Ik zou zeggen: laat die jongen gewoon naar hier komen. Hij is hier zeker welkom", vindt Henk, een man op leeftijd met zilvergrijze baard. De zon blinkt op zijn kale hoofd. "Daar wegteren in de gevangenis, waar slaat dat op?", geeft Bas hem gelijk. "Ze hebben toch ook Belgen in de gevangenis van Tilburg? Waarom kan dat wel en dit niet? Dan ben ik blij dat wij in Nederland leven. Hoe jullie die mensen behandelen, dat is gewoon inhumaan."

Een geanimeerde discussie op het zogenaamde 'industrieterrein' van de Pompestichting in Zeeland, even ten zuiden van Nijmegen. Dit forensisch psychiatrisch centrum biedt langdurige zorg aan tbs'ers, te vergelijken met de Belgische geïnterneerden. In dit

geval gaat het om geestesgestoorde criminelen die ondanks jaren behandeling nog steeds niet naar de samenleving terug kunnen. Het risico op recidive blijft te groot.

De misdrijven die ze hebben gepleegd zijn meestal ernstig - van moord en doodslag tot verkrachting en kindermisbruik - en het aantal jaren achter slot en grendel is vaak indrukwekkend. Henk en Bas bijvoorbeeld zijn samen goed voor bijna een halve eeuw gevangenschap.

Dit is het centrum waar Frank Van den Bleeken naartoe wilde, de geïnterneerde die de Belgische staat deed daveren met zijn vraag tot euthanasie. Zijn familie kwam de instelling vorig jaar zelfs bezoeken. "Vriendelijke mensen", herinnert Henk zich. Ook wij mogen twee dagen meelopen, vergaderingen volgen en met bewoners praten.

Kamelen

©© eric de mildt

Het centrum ligt pal in het groen - fletse witte blokken, omgeven door hoge hekken te midden van de natuur. Het is vroeg in de ochtend als het personeel met mondjesmaat binnenstroomt, een badge voor de kaartlezer houdt en daarna de metaaldetector door gaat. Het centrum mag dan niet de indrukwekkende poort hebben die gevangenis vaak typeert, het is er wel degelijk streng beveiligd.

De dag begint hier steevast met een 'overdracht', een korte vergadering waar de bijzonderheden van de afgelopen nacht besproken worden. Op het eind doet begeleider Jacques nog een warme oproep voor zijn 'Health 4 u'-wandeling die namiddag, een poging om de gezondheid van de vaak oude en met overwicht kampende bewoners op te krikken.

Daarna gaat het via de tuin naar een van de acht afdelingen in de nieuwbouwwoonblokken. De margrietten bloeien welig en een pony doet zich in het midden van het veld te goed aan het gras. "Eigenlijk wilde ik hier graag kamelen hebben", zal psycholoog en clustermanager Peter Braun later vertellen. "Maar die beesten hebben blijkbaar verschrikkelijk veel zorg nodig. Alpaca's, misschien lukt dat. Van die exotische dieren die helemaal niet in het landschap passen, dat lijkt me symbolisch erg sterk. Eigenlijk kun je net hetzelfde van onze bewoners zeggen."

Op de afdeling Heide, op de eerste verdieping, zitten de patiënten met psychotische stoornissen. Realiteit en waanzin vloeien hier vaak door elkaar en een overdaad aan prikkels kan de stemming doen omslaan. Tot iets voor acht zitten de bewoners opgesloten in hun kamer, daarna gaat de dag van start. Sommigen gaan werken - fietsen herstellen, meubels maken, metaalbewerking, schilderen... - en kunnen met een eigen badge grotendeels vrij op het terrein rondlopen. Anderen blijven op de afdeling of op hun kamer, naargelang de privileges die ze hebben opgebouwd of de mogelijkheden die ze hebben.

Aan de ene kant van de gang zicht op de binnentuin met een kleine vijver, aan de andere kant de kamers met zware metalen deuren en traditioneel kijkgat. In de leefruimte kan gekookt worden en kunnen de bewoners naar tv kijken.

Hassan, een vijftigjarige man van Somalische afkomst, wil meteen een praatje maken. "22 jaar", telt hij, "zolang zit ik vast". Na een hele reeks klinieken en instellingen belandde hij zeven jaar

geleden hier. "Een goeie plek", zegt hij. "Hier móét ik veel minder. In die klinieken was het soms zo hectisch. Ik heb het liever wat rustig."

Of we zijn kamer even willen zien? Hassan troont ons mee naar zijn plek, een rommelige ruimte die uitgaat op een balkon met elegante tralies. Een sigaret ligt nog te smeulen in de asbak. Behalve een blauwe zetel, onopgemaakt bed en een klein kastje zijn er weinig faciliteiten in de kamer. Dat verschilt erg van bewoner tot bewoner, blijkt later.

Sommigen hebben een grote flatscreen of muziekinstallatie op de kamer, een indrukwekkende collectie legomannetjes, muren vol Playboy-modellen of zelfs een kanarievogel. Anderen moeten het doen met een bed en een tafel. Hoe een kamer eruitziet, hangt af van hoe iemand zich gedraagt en wat die precies aankan.

SHARE

'Dit zijn de mensen die niemand meer wil. Wel, ik vind het net prettig als het rookt en stinkt. Voor hen wil ik het onderste uit de kan halen'

PETER BRAUN, PSYCHOLOOG

Creatieve oplossingen

©© eric de mildt

Bij Hassan moeten de prikkels duidelijk beperkt worden. Behalve een ondergaande zon op goedkoop canvas, zijn de muren zo goed als leeg. "Op mijn veertiende ben ik Somalië ontvlucht", ratelt hij

verder. "In België en Duitsland ben ik ook geweest. Maar België is slecht, daar wil ik nooit meer naartoe. Waarom? Nou, geloof me. Daar wil je niet terechtkomen."

Enthousiast toont hij ons een foto van ongeveer vijftien jaar geleden. "Toen zat ik nog in het ziekenhuis in Nijmegen. Waarom ik vastzit? Nou, om verschillende redenen. Ik heb verschillende inbraken gepleegd, met geweld soms. Ik heb iemand neergestoken. Verkracht, ook. Er is nogal wat gebeurd." Onrustig friemelt hij met zijn handen. "Tijd om naar het werkatelier te vertrekken, Hassan", zegt een begeleider kordaat. Hassan druipt af, terwijl een jonge Justin Bieber op de achtergrond een 'baby' bezingt.

De Somaliër is een van de 90 bewoners die De Pompestichting in Zeeland telt. Normaal is er plaats voor 88 tbs'ers, maar de sluiting van drie klinieken in Nederland noopt tot creatieve oplossingen. Zo gaan de patiënten van de longstay-afdeling van het forensisch psychiatrisch centrum Veldzicht deze richting uit.

Een term die manager Peter Braun eigenlijk niet graag hoort, omdat 'longstay' te veel doet denken aan een psychiatrisch eindstation. Een plek waar voor de samenleving uitbehandelde gevaren hun dood afwachten. "In sommige gevallen is het dat ook, maar zeker niet altijd", legt Braun uit. "Het belangrijkste verschil met een behandelkliniek is dat we hier niet meer gericht zijn op een terugkeer in de samenleving. Hier mag je ongestoord gestoord zijn.

"Mij gaat het vooral over hun kwaliteit van leven. Dit zijn de mensen die niemand meer wil. Wel, ik vind het net prettig als het rookt en stinkt. Net voor hen wil ik het onderste uit de kan halen."

Want het is niet omdat bewoners niet per se beter moeten worden, dat het niet gebeurt. De voorbije jaren stroomden enkele tientallen bewoners terug naar een behandelkliniek. Verdwijnt de

behandeldruk, dan gaan sommigen opeens miraculeus vooruit. "De beste behandeling is om soms niet te veel te behandelen", besluit Braun.

Alarm!

©© eric de mildt

Etenstijd op afdeling Horst, net tegenover Heide. Twee forensisch psychiatrisch begeleiders zijn druk in de weer met brood, kaas en omelet. Over een kwartiertje moeten de magen gestild worden. Joost vertelt honderduit over zijn dichtbundel, op kleine schaal gedrukt en binnenkort te krijgen in De Pompe-

stichting. "Allemaal teksten over hoe ik me voel en hoe het is om hier te leven", zegt de man met felle rode broek. "Ik ben er best trots op."

Een strikte taakverdeling zorgt er daarna voor dat de tafel opnieuw leeg is en de afwasmachine vol raakt. "Zet dit even in de

koelkast, Joost", geeft begeleidster Helma nog wat instructies. Zij is verpleegkundige en werkte hiervoor in een rusthuis. "Geen overbodige ervaring, want de bewoners worden hier alsmaar ouder en hulpbehoevender. Het is noodzakelijk dat iemand op de vloer weet wat je moet doen met die fysieke klachten."

Net als Helma haar verhaal wil afmaken, begint het zwarte bakje op haar heup geluid te maken. "Alarm!", klinkt het verschrikt, waarna ze meteen naar de andere afdeling holt. Ook vanuit andere gangen komen personeelsleden aangerend, het gezicht op scherp. In de verte is te zien hoe zo'n drie begeleiders Hassan in bedwang houden. "Hij heeft iemand een klap verkocht", fluistert iemand terwijl enkele stafleden de Somalische man naar de isolatiecel begeleiden.

Het is begeleider Jacques die een vuist heeft moeten incasseren. Toen die de bewoners kwam verzamelen voor zijn namiddagwandeling, raakte Hassan helemaal overstuur. "Ik zei hem: 'Ofwel ga je mee wandelen, ofwel moet je op je kamer blijven'. Dat wilde hij niet. Toen kwam die slag, vanuit het niets."

Een incident zoals dit komt maar om de twee jaar voor, verzekeren de personeelsleden. Maar het illustreert hoe de alarmtoestellen die iedereen rond het middel draagt, geen overbodige mode-accessoires zijn. De hoge omheining rond het vijf hectare grote terrein staat er niet zonder reden. Vanaf een afstand mag het een groep gezapige bejaarden lijken, koorknapen zijn het allerminst.

Als de rust is weergekeerd, gaat het richting de werkplaatsen. Het 'industrieterrein' van De Pompestichting wordt het ook genoemd. De meeste bewoners gaan er met de fiets naartoe, ook al is het amper vijftig meter van hun woonblokken. "Het versterkt het idee dat ze naar hun werk gaan", zegt psycholoog Braun daarover. "Het geeft hen autonomie."

Wegteren

©© eric de mildt

Bij het houtatelier ontmoeten we Ed, een stoere zestiger met leren jack. Hij heeft net een nieuwe fiets gekocht: een zwart Harley Davidsonmodel met vlammen op. "Leuk hè", grijnst hij. De man houdt zich vooral bezig met meubels bouwen. Stevige eiken tafels, hoekige krukken of een hele tuinset die zo op het terras van een modaal Nederlands gezin past.

Meer dan veertig jaar zit Ed vast, onder meer voor lustmoord. "Dat is een hele tijd, inderdaad. Maar op dit moment ben ik best tevreden. Ik heb mijn spulletjes, mijn werk, ik heb een vriendin. Soms hoor ik andere mannen hier bezig over hoe ze liever buiten zouden zijn. Wel, ik ben vrij in mijn hoofd. Op dit moment is dat voor mij voldoende."

Hoe dan ook is het opmerkelijk hoe Nederland erin slaagt deze geestesgestoorde criminelen met zo veel waardigheid op te vangen. In ons land zijn er nauwelijks behandelklinieken, laat staan een plek voor wie behandelen weinig tot niets uithaalt. Het Forensisch Psychiatrisch Centrum in Gent is voor Vlaanderen het eerste in zijn soort en is nog maar een half jaar open.

Psychiatrische patiënten die ernstige delicten hebben gepleegd, teren bij ons nog te vaak in de gevangenis weg. Frank Van den Bleeken is daar vandaag misschien het bekendste maar zeker niet het enige voorbeeld van.

Het verklaart waarom België zo nadrukkelijk naar De Pompe-

stichting in Zeeland kijkt als grote voorbeeld. Deze maand nog bezochten Belgische psychiaters deze plek, als inspiratie voor een gelijkaardig centrum in Rekem. Tenminste, dat is de piste die Justitieminister Koen Geens (CD&V) met zijn collega op Volksgezondheid Maggie De Block (Open Vld) onderzoekt. Wanneer België precies zijn eerste longstay krijgt, blijft een vraagteken. Of Frank Van den Bleeken het ooit zelf zal mogen meemaken, evenzeer.

Krappe budgetten

SHARE

'Hier móét ik veel minder. In de klinieken was het soms zo hectisch; ik heb het liever wat rustig'

HASSAN, TERBESCHIKKINGGESTELDE

De tweede namiddag worden op het open terrein de fietsen opgeblonken voor het goede doel. Sinds een paar jaar schaart heel Nederland zich achter Alpe d'HuZes, een evenement waarbij duizenden enthousiastelingen tot zes keer de legendarische Franse col beklimmen om zoveel mogelijk geld in te zamelen voor het kankerfonds.

Geen optie voor de inwoners van De Pompestichting, dus worden er ritjes gemaakt rond het terrein, tussen de margrietten en langs de pony. Rond het kerkje ook, waar een bewoner wel eens zijn laatste afscheid krijgt. Elke ronde levert geld op. In een glansrol: de nieuwe fiets van Ed, een resem puffende en stampende mannen en psycholoog Braun in koersoutfit. Wie niet kan fietsen, gaat te voet. Het heeft meer weg van een idyllisch dorpsfeest, dan van een hoogbeveiligde instelling.

Niets doet vermoeden dat ook hier krappe budgetten doorwegen. Het personeel is de voorbije jaren gestaag afgenomen, terwijl de administratielast is gestegen. Bij onze noorderburen moet het net

als in België efficiënter en beter, met minder. Braun: "En dat is zeker niet altijd evident. Het is goochelen en creatief zijn met middelen. Maar als je me zou vragen of er nog rek op zit, dan zou ik eerlijkheidshalve 'ja' moeten antwoorden. Zolang we hen tenminste voldoende levenskwaliteit kunnen bieden."

Henk, Bas, Hassan, Joost en Ed zijn niet hun echte namen.

Deze reportage kwam tot stand met de steun van de Vlaamse overheid, in het kader van de Vlaams-Nederlandse journalistenbeurs.